თავი 3
კონფესიათა ურთიერთობა საქართველოში

მონოკონფესიური და მონოეთნიური სახელმწიფო არ არსებობს, არც ერი (ამ სიტყვის თანამედროვე პოლიტიკის გაგებით). ამიტომ ეროვნებათა და აღმსარებლობათა ურთიერთობის პრობლემა ყველა ქვეყნის წინაშე დგას, რადგან რელიგიურობის კულტურა ანუ რწმენის ექსპრესიის (გამოვლინების) ნორმები, ისე როგორც ურთიერთობათა სხვა ფორმები, დახვეწილი და სრულყოფილი არსად არაა. ასე იყო ძველად და ასეა ახლა. სათანადო მაგალითები წინამდებარე წიგნშიც მოიპოვება. მკითხველი, ალბათ, იმ ბუნებრივ ფაქტსაც შენიშნავდა, რომ გამონაკლისი არც საქართველოა.

საისტორიო წყაროები, როგორც ქართული, ისე ბერძნული, ლათინური და სომხური, მოწმობს, რომ რელიგიურ ნიადაგზე დაპირისპირებებს აქაც ჰქონდა ადგილი. ცნობილია, სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა საზოგადოებრივ გარემოში, შეხლა-შემოხლანი მონოფიზიტებსა და დიოფიზიტებს, მართლმადიდებლებსა და კათოლიკებს და სხვებს შორისაც როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოში.

რელიგიური თუ ნებისმიერი სხვა სახის ანტაგონიზმი თუმცა წუთისოფლის განუყრელი ნაწილია, მან საქართველოში ბოლო დროს განსაკუთრებით მძაფრი ხასიათი გამოავლინა, რაზეც საინფორმაციო საშუალებები თითქმის ყოველ დღე იტყობინებიან. შემაშფოთებელია არა ის, რომ ჩვენს პოლიტიკურ ელიტაში, ინტელიგენციასა თუ სასულიერო უწყებაში ექსტრემისტული ძალები არსებობენ და მუშაობენ, არამედ მათი გავლენა მოსახლეობის არც თუ უმნიშვნელო რაოდენობაზე. ერთი შეხედვით ეს არალოგიკური და პარადოქსულია, თუ ჩვენი ქვეყნის კონსტიტუციას, დემოკრატიულ სტრუქტურას და, ამასთანავე, ჩვენი საზოგადოებრიობის დიდი ნაწილის პრეტენზიებს გავითვალისწინებთ ქართველი ერის ცივილიზებულობაზე, ჰუმანურობასა და ტოლერანტობაზე. იმპერიული და ტოტალიტარული რეჟიმის შემდგომდროინდელ პერიოდში განვითარებულმა მოვლენებმა მსგავს პრეტენზიებს საფუძველი გამოაცალა და დაგვანახა, რომ ქართველი ერი ისეთივე ერია, როგორც ნებისმიერი სხვა. აბსურდია, რომელიმე ერის, მათ შორის ქართველი ერის, ბუნებაში განსაკუთრებული ღირსება ან განსაკუთრებული უღირსება ეძებო. ამ მხრივ ერებს შორის განსხვავება არაა. კარგ ან ცუდ თვისებას ესა თუ ის ერი, უფრო სწორად, – ერის გარკვეული ნაწილი, კონკრეტული გარემოებებისა და მიზეზების შესაბამისად ავლენს. ერი გაქვავებული მოცემულობა როდია. იგი შედგენილია პიროვნებებისა და ინდივიდებისაგან და იმავე მასშტაბის ცვალებადობას ექვემდებარება, რა მასშტაბის ცვალებადობაც პიროვნებამ და ინდივიდმა შეიძლება განიცადოს. პიროვნება ის არსებაა, რომელიც იცვლის ხასიათს, თვისებებს, ზნეს; უმჯობესდება ან უარესდება. ყველაფერს, ცხადია, მიზეზი აქვს. თუკი ქართველი ერი, დავუშვათ, წარსულში მართლაც განსაკუთრებით ჰუმანური

და რჯულშემწყნარებელი იყო, ხოლო დღეს ამ თვისებებს ვეღარ ამჟღავნებს, ეს, ერთი მხრივ, სამარცხვინოა, რადგან საქმე რეგრესთან გვაქვს, და, მეორეს მხრივ, ეგევე ფაქტი მიზეზების ძიებისაკენ გვიბიძგებს.

სირთულეები, რასაც საქართველო დღეს შინ თუ გარეთ აწყდება, ბევრწილად სარწმუნოებრივ ნიადაგზეა აღმოცენებული. არასამართლებრივი და არასახელმწიფოებრივი ცნობიერება, რასაც ჩვენს საზოგადოებაში ღრმად აქვს ფესვები გადგმული, ყველაზე ცხადად სინდისის თავისუფლებისადმი მოსახლეობის დიდი ნაწილის დამოკიდებულებაში ვლინდება. ეს ნაწილი თავს მართლმადიდებლობაზე დებს, მაგრამ მისი აზროვნებისა და გემოვნებისათვის მართლმადიდებელი სარწმუნოება რეალურად ერთობ უცხო და შორეულია. მართლმადიდებელი სარწმუნოების არსებითი ნიშანი პიროვნების სინდისის (მსოფლმხედველობის) და ნების თავისუფლება გახლავთ. ეკლესია იმით განსხვავდება სექტისაგან, რომ იქ, სექტაში, ვიმეორებთ, მეტ-ნაკლები დოზით, ტოტალიტარიზმი ბატონობს, რომელიც პიროვნების ყოველმხრივ შთანთქმას ლამობს. თუ ეს არ მოხერხდა, ე.ი. ინდივიდი კოლექტივს თუ გლობალურად არ შეერწყა, მას გააძევებენ. ეკლესიის წევრთა წინაშე, სახეობრივად რომ ვთქვათ, სრულყოფილებასთან ზიარების იერარქიული კიბეა, რომლის საფეხურებზე ისინი ნებაყოფლობით დგებიან (ჯერ ერი, მერე ბერი). იძულება თუ დაკაბალება ღვთის ნებას ეწინააღმდეგება. ღმერთმა ადამიანს არა მარტო არჩევანის უფლება, არამედ არჩევანის გაკეთების, ნაბიჯის დამოუკიდებლად გადადგმის ანუ ამ უფლების რეალიზაციის საშუალებაც დაუტოვა, რასაც სამოთხის შუაგულში ორი ხის არსებობა ადასტურებს. ესაა იმის მიზეზი, რომ კათოლიკე ეკლესიაში პიროვნებებთან მიზანმიმართული ანუ ინდივიდუალური მისიონერობის, ინდივიდების სულიერ სამყაროზე ზედამხედველობის და კარ-კარ ქადაგების ჩვეულება დანერგილი არ არის. თითოეული ადამიანი ჭეშმარიტებას თავისუფალი სინდისისა და ნების შედეგად უნდა ეზიაროს. დამუნათება, – რატომ შეიცვალე მსოფლმხედველობა, რატომ გახდი ამა თუ იმ აღმსარებლობის მიმდევარი! – თავისუფლების ბიბლიურ გაგებას ეწინააღმდეგება. მართლმადიდებლობით გაამაყებული ჩვენი მოსახლეობა, უფრო ხშირად „შავი სამყაროს“ წარმომადგენლები ან ამ სამყაროსაკენ მიდრეკილი პიროვნებები ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად დღეს ამ ჭეშმარიტების წინააღმდეგ გამოდიან და ეს ფაქტი ზემოაღნიშნული ვითარების ერთ-ერთი მიზეზია. სხვადმადიდებლების ლანძღვა და ალაგ-ალაგ მუშტიკრივით ანგარიშსწორება უკვე იშვიათობა აღარაა.

მეორე მიზეზი ქართველი ერისა და მართლმადიდებელი ეკლესიის იდენტიფიკაციის მცდელობა გახლავთ. როგორც ეკლესიოლოგიური, ისე ანთროპოლოგიური და პოლიტოლოგიური თვალსაზრისებით რომელიმე ერის რომელიმე, მით უფრო, მსოფლიო რელიგიასთან გაიგივება სრული ნონსენსია. ერი და ეკლესია ჰეტეროგენული ანუ წარმოშობით სხვადასხვა მოვლენებია. პირველი ამქვეყნიური და წუთისოფლისეულია, მეორე – მარადიული და ზეეროვნული; პირველი ხალხთა ისტორიულ ერთიანობას გულისხმობს, რომელშიც გენეტიკას, ე.ი. ჯიშსა და ჯილაგს გარკვეული წილი აქვს, მეორე – ხალხთა რწმენისმიერ ერთიანობას, რომელიც მადლით და ღირსებით ყველა ერს ათანაბრებს და აიგივებს

(შდრ. 1 კორ. 12:13; გალ. 3:28; კოლ. 3:11). ერისა და ეკლესიის იდენტიფიკაცია, როგორც უკვე აღვნიშნეთ (იხ. გვ. 87), არის ეკლესიოლოგიური ერესი (ფილეტიზმი ანუ მეტომეობა) და დროა ხმამაღლა ითქვას, რომ მართლმადიდებლობის დამჩემებელ ქართველებსა და მათ სულიერ მამებს შორის დღეს ამ ერესის მომძლავრება შეინიშნება. უნდა ვაღიაროთ, რომ ლოზუნგი „ქართველი ერი და მართლმადიდებელი ეკლესია ერთია!" არის სექტანტური, ანტიპატრიოტული და ანტიმართლმადიდებლური აზროვნების ნაყოფი. აქედან ერთი ნაბიჯია ქართველი ერის დაქუცმაცებამდე და საქართველოს დაშლამდე. თუ ქართველი ერი და მართლმადიდებელი ეკლესია ერთი და იგივეა, არამართლმადიდებელი ქართველები – მუსლიმანები, კათოლიკები, პროტესტანტები, მარგინალები, მართლმადიდებლობის დამჩემებელი არამართლმადიდებელი მოსახლეობა, რომლის რიცხვი დიდზე დიდია, და ბოლოს ათეისტები, ქართველები აღარ ყოფილან. ამ შინაარსის ლოზუნგებით სპეკულაცია ეკლესიის საზღვრებს შლის, ხოლო სახელმწიფოს კატასტროფით ემუქრება, რომ ნებსით თუ უნებლიეთ რელიგიურ-ნაციონალურ ექსტრემიზმს მწვანე შუქი ენთება.

არსებობს მესამე მიზეზიც, – ჩვენი საზოგადოების სხვადასხვა ფენაში გამჯდარი აზრი და თავდაჯერება "უცხო რელიგიებისა და სექტების" არნახულად მომრავლების შესახებ. გაზეთ "ალიას" თუ დავუჯერებთ (თ. რუსიტაშვილის კორესპონდენცია), ჩვენი თანამემამულეების მეოთხედი უკვე გასექტანტებულა (2000, 8-9. I, N 3). ვრცელდება ხმა, თითქოს, საქართველოს ზოგიერთ რაიონში, მაგალითად კასპში, „იეჰოვას მოწმეები" მოსახლეობის 30%-ს შეადგენენ. ხშირად გაიგონებთ: „თუ ასე გაგრძელდა, მართლმადიდებლობა ჩვენს ქვეყანაში მალე რელიგიურ უმცირესობად მოგვევლინება", „ნახევარი საქართველო ლამის იეღოველი გახდა" და ა.შ. თუკი ეს ხმები ნაწილობრივ მაინც შეესაბამება სინამდვილეს, საქართველოში ყოველი მეორე თუ არა, ყოველი მეოთხე, მეხუთე, მეათე, ოცდამეათე მაინც იეჰოვას მოწმე, ანდა რომელიმე სხვა დენომინაციისა თუ სექტის მიმდევარი უნდა იყოს.

მიმოვიხედოთ მეზობლებში, უბნებში, სამსახურებში, სასწავლებლებში და დავსვათ კითხვა: მართლა ასეა?

მოვუხმოთ ფაქტებს:

საქართველოს სახეზე მყოფი მოსახლეობა (აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონების გარეშე), სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის უკანასკნელი, 2001 წლის, მონაცემების მიხედვით, 4 452 100 ანუ ოთხი მილიონ ოთხასორმოცდათორმეტი ათას ას სულს შეადგენს.

საქართველოს მოსახლეობის რელიგიურობის ნიშნით აღწერის შედეგები ჯერჯერობით ცნობილი არაა. ჩვენი გამოკითხვების თანახმად (იხ. ზემოთ თავ-თავის ადგილზე), არამართლმადიდებელ ქრისტიანთა და არაქრისტიანთა დემოგრაფია საქართველოში დღეისათვის ასე გამოიყურება:

№	დასახელება	რიცხვი	მოსახლეობის %
1.	„სომხური სამოციქულო ეკლესია“	200 000	4,0
2.	კათოლიკე	50 000	1
3.	ლუთერელი	700	0,01
4.	ბაპტისტი	6000	0,1
5.	ორმოცდაათიანელი	5000	0,1
6.	დუხობორი	1500	0,03
7.	მალაკანი	2000	0,04
8.	მე-7 დღის ადვენტისტი	400	0,0
9.	იეჰოვას მოწმე	15000	0,3
10.	„ხსნის არმია“	800	0,02
11.	„ახალსამოციქულო ეკლესია“	700	0,01
12.	სხვადასხვა დასახელების ჯგუფები	მაქს. 300	0,0
13.	იუდეველი	10 000	0,2
14.	მუსლიმანი	500 000	11,2
15.	იეზიდი	30 000	0,7
16.	კრიშნაიტი	200	0,0
17.	ბაჰაიტი	500	0,01
	სულ	**823100**	

მაშასადამე, დღეისათვის საქართველოში 823100 არამართლმადიდებელი ცხოვრობს. ეს რიცხვი ქვეყნის მოსახლეობის 18,5%-ს შეადგენს.

ის პროტესტანტული და მარგინალური ეკლესიები ანუ ის დენომინაციები და სექტები, რომლებიც ჩვენს მასმედიაში, აგრეთვე საერო და სასულიერო ოფიციალური პირების მიერ ხშირად ერისთვის საშიშ ძალებად ინათლებიან – ბაპტისტები, ორმოცდაათიანელები, ადვენტისტები, იეჰოველები, ხსნის არმიელები, კრიშნაიტები, ბაჰაიტები, ახალმოციქულები და სხვადასხვა წვრილ-წვრილი ჯგუფები – ქვეყნის მოსახლეობის 0,6%-ს შეადგენს ანუ ერთ პროცენტსაც ვერ აღწევს.

საქართველოს მასშტაბით ეს უმნიშვნელო რიცხვია და რეალური ძალა არ გააჩნია. ამ (და თუნდაც მეტი) რაოდენობის ულტრაპროტესტანტებსა და მარგინალებს საერთო ეროვნულ კულტურასა და ტრადიციულ ნორმებზე გავლენის მოხდენა, რომც უნდოდეთ, არ ძალუძთ.

ხმაურისა და ალიაქოთის, ლამის ისტერიის საფუძველს არც ტენდენცია იძლევა. ჯერ

ერთი, „საშიში“ დენომინაციები და სექტები საქართველოში დაკომპლექტებულია არა მართლმადიდებელი მრევლის (ყოფილი მართლმადიდებელი მორწმუნეების) ხარჯზე, არამედ, და ეს მკაფიოდ უნდა ითქვას, – ცარიელი ადგილიდან მოსულებით ანუ იმ ადამიანებით, რომლებიც ადრე ათეისტები, ნიჰილისტები, სარწმუნოებისადმი ინდიფერენტულად განწყობილები იყვნენ. ასე რომ, კორექტირებას მოითხოვს განცხადება: „სექტები მრევლს მართლმადიდებელ ეკლესიას სტაცებენ“. რაც შეეხება ჩვენს ქვეყანაში მართლმადიდებელთა რაოდენობას, ვითარება, რა მასალებზეც ხელი მიგვიწვდება, შეიძლება ითქვას, იდეალურია. არსად, არც ერთ ქვეყანაში, მორწმუნე მართლმადიდებლად თავს მოსახლეობის იმდენი პროცენტი არ აღიარებს, რამდენიც საქართველოში. ვინც მართლმადიდებელ ეკლესიებში წირვა-ლოცვაზე დადის, დაგვეთანხმება, რომ ტაძრების უმრავლესობა მლოცველებს ვეღარ იტევს.

რელიგიათა კვლევის ინსტიტუტთა მონაცემებით, მსოფლიოში მორწმუნეთა რიცხვი კლებულობს. საქართველოში პირიქით, არნახულად იზრდება. 1978 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ღვთისმორწმუნედ თავს სტუდენტობის 1 პროცენტი თვლიდა, 2000 წელს კი თავი მორწმუნედ 88,8%-მა გამოაცხადა, 6,2%-მა – არამორწმუნედ, ხოლო 5%-ს პასუხის გაცემა გაუჭირდა. მორწმუნეთა უმრავლესობა – 97,5% – მართლმადიდებელია, დანარჩენი, ე.ი. 2,5% ისლამის, იუდაიზმის, კათოლიციზმისა და ბაპტიზმის მიმდევრები არიან (თ. ფანჯიკიძე, როგორა გვაქვს საქმე ღმერთთან. – გაერთიანებული სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბ., 2001, გვ. 62).

იმ პრობლემისათვის, რაზეც ვსაუბრობთ, ყველაზე მნიშვნელოვანი მართლმადიდებელთა რიცხოვნობის ერთობ მაღალი მაჩვენებელია – 97 პროცენტზე მეტი. მართალია, ამ შემთხვევაში ლაპარაკი სტუდენტთა შეზღუდულ კონტინგენტზეა, მაგრამ ჩვენს გარემომცველ ვითარებას თუ ფხიზლად დავაკვირდებით, დავრწმუნდებით, რომ აღნიშნული შედეგები ქვეყნის სარწმუნოებრივი რეალობისაგან დიდად არ განსხვავდება. ვისაც დღევანდელი ვაჭრობის ქსელისათვის თვალი შეუვლია, დაგვეთანხმება, რომ თუ რამეზეა მოთხოვნილება, ესენია მართლმადიდებლურ-საღვთისმსახურო ლიტერატურა, სალოცავი საგნები, სამარხვო საჭმელები და ა.შ.

ხელისუფალთა, პოლიტიკოსთა და ქვეყნის ჭირისუფალთა შეშფოთებას უნდა იწვევდეს არა ქართველი მართლმადიდებლების რაოდენობა (ვიმეორებთ, ამ მხრივ ტენდენცია იდეალურია), არამედ ის მზვაობრობა, არაიურიდიული ქმედება და ცნობიერება, რომელსაც ჩვენი მოქალაქეები, კერძოდ, სახელმწიფო მოხელეები და, წარმოიდგინეთ, იურისტები ამჟღავნებენ. საუკეთესო მაგალითად, ბევრ სხვა მაგალითს შორის, დიდუბე-ჩუღურეთის ერთი გახმაურებული და გაჭიანურებული სასამართლო პროცესი გამოგვადგება. ლაპარაკია „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ სარჩელზე სასკოლო სახელმძღვანელოს („რელიგია და კულტურა“) და დამხმარე სახელმძღვანელოს („რელიგიის კარიბჭე“) წინააღმდეგ. საჩივარს სარწმუნოებრივი შინაარსი ჰქონდა, – ამ წიგნებში რჯულის საკითხები არაადეკვატურადაა გაშუქებულიო. ფაქტი, რომ მოსამართლეებმა თავიანთ თავს მსგავსი სარჩელის განხილვის უფლება მისცეს, სავალალო და საგოდებელია, რადგან საქმე

სამართლებრივი ცნობიერების გაუკუღმართებასა და რეგრესთან გვაქვს. ჩვენი სასამართლო ვერ დგას იმ სიმაღლეზე, რა სიმაღლეზეც რომის სასამართლო ჯერ კიდევ 2000 წლის წინათ იდგა. საილუსტრაციოდ „მოციქულთა საქმეების" ერთი ეპიზოდის გახსენებაც საკმარისია (18:12-17). ებრაელებმა პავლე მოციქულის წინააღმდეგ სასამართლოში სარჩელი შეიტანეს, – „ეს კაცი არწმუნებს ხალხს, რომ რჯულის საწინააღმდეგოდ ეთაყვანონ ღმერთს". პროკონსულმა, რომელსაც სახელად გალიონი ერქვა და მოსამართლის მოვალეობასაც ასრულებდა, განცხადების ტექსტი მოისმინა, თავი გადააქნია და თქვა: ვინაიდან ამ კაცს კანონის საწინააღმდეგო საქმე არ ჩაუდენია ანუ, ჩვენი სიტყვებით რომ ვთქვათ, არ მოუპარავს, არ მოუკლავს, ბოროტი ხულიგნობა არ ჩაუდენია, სახელმწიფოს წინააღმდეგაც არ გაულაშქრია, მისი რელიგიური აზრები და საქმეები სასამართლო მოსმენასა და განხილვას არ ექვემდებარებაო. პასუხმა მომჩივანები ვერ დააშოშმინა, რის გამოც გალიონი იძულებული გახდა, რომ ისინი სასამართლოდან კინწისკვრით გამოეყარა. კარგი იქნება, თუკი ჩვენი მოსამართლეები, პროკურორები და ადვოკატები ბიბლიიდან ამ და ბევრ სხვა მსგავს ეპიზოდეს გულდასმით წაიკითხავენ და პროფესიულად გააანალიზებენ.

ნაციონალურ-ფილეტური ემოციები, რომელმაც ბოლო ათწლეულში ჩვენი საერო და სასულიერო ელიტის შესამჩნევი ნაწილი მოიცვა, ქსენოფობიასა და ანტისექტანტურ ისტერიას კვებავს. გაისმის მოწოდებები და მოთხოვნები მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად და ქვეყნის იდეოლოგიად გამოცხადების, „მოძალებულ სექტათა" კანონის ძალით ალაგმვის და საამისოდ საგანგებო სპეცსამსახურის შექმნის შესახებ. ვრცელდება ხმები (რაზეც ჟურნალისტები ხშირად საპატრიარქოს პრესცენტრს იმოწმებენ), რომ დედაქალაქსა და მის შემოგარენში „სატანისტები მომძლავრდნენ და რიტუალური მკვლელობებიც გახშირდა". გაზეთ „ახალი საქართველოს" მტკიცებით (2002, 24. II-2. III, №4), „ამა თუ იმ სექტის წევრების მიერ მასობრივი მკვლელობის ფაქტები რეალურად გვაყენებს ოკულტური პოლიციის შექმნის აუცილებლობის წინაშე" (ლ.ჯაშის კორესპონდენციიდან). სამართალდამცავი ორგანოები ამ შემთხვევაშიც დუმილს ამჯობინებენ, რაც საზოგადოების ეგზალტირებულ ნაწილს ალაგზნებს. მათთვის ყველა არამართლმადიდებელი სექტანტია და, მაშასადამე, პოტენციური მკვლელია, სატანისტია. მსგავსი თავდაჯერებები უბრალო დეზინფორმაცია არაა, არამედ – საზოგადოებისა და სახელმწიფოსათვის საშიში ცრუმორწმუნეობა. ბულვარულ პრესას სალაპარაკო ეძლევა.

რადიკალურ ზომებზე, „ოკულტურ პოლიციაზე" ფიქრის საბაბს, ჟურნალისტების პროპაგანდით, მართლმადიდებელთა ხარჯზე სექტანტების რიცხვის ზრდა იძლევა. მონაცემები, რაზეც ჩვენ ხელი მიგვიწვდა და რაშიც ეჭვის შეტანის საფუძველი არა გვაქვს, ვიმეორებთ, განსხვავებულ სურათს გვთავაზობს.

საქართველოში როგორც მორწმუნე მართლმადიდებელთა, ისე მართლმადიდებლობის დამჩემებელთა რიცხვი დღითიდღე იზრდება. რაც შეეხება სხვადმადიდებლებს, საქართველოში ისინიც არიან. მათი საერთო რიცხვი ასე თუ ისე, მეტ-ნაკლებად, მაგრამ მაინც, ასევე იზრდება და შესაძლებელია, მეტადაც გაიზარდოს გარესამყაროსთან საქართველოს

კომუნიკაციების გაფართოების კვალდაკვალ. ეს დემოკრატიული და ღია საზოგადოების პრინციპია. ადგილი აქვს კონკურენციას: ცარიელი სივრციდან, ყამირი მიწიდან და დაუმუშავებელი ვენახიდან გაურკვეველი რელიგიური ორიენტაციის პიროვნებათა გამოყვანის მცდელობას. გაიმარჯვებს ის, ვინც დაუხნავ, დაუთესავ და გაუმარგლავ ველებს უკეთეს მეურნედ გამოუჩნდება; ადამიანებთან ურთიერთობაში ვინც მეტ დახვეწილობას გამოიჩენს, ახსნა-განმარტების ისეთ ფორმებს მოძებნის, რასაც მოციქული გვთავაზობს და რაც ამ წიგნის ეპიგრაფადაა წამძღვარებული; ვინც თანამედროვე პრობლემებს გაითვალისწინებს და, რაც მთავარია, ვინც უკეთეს ზნეობრივ სამყაროს და სულისკვეთებას გამოავლენს. მეურნეს სიდინჯე, გონიერება, კოლეგიურობა და იმ საგნის სიყვარული მოეთხოვება, რასაც ემსახურება. სარწმუნოება სინდისის საქმეა და სათუთი სფერო. მართლმადიდებელი ეკლესიის ხელში ორიათასწლოვანი სამოძღვრო პრაქტიკა, გამოცდილება და უმდიდრესი საღვთისმეტყველო ტრადიციაა. როგორც სახელმწიფოს, ისე, პირველ რიგში, ეკლესიის უმთავრესი მიზანი, ვფიქრობთ, ამ ტრადიციის სიღრმისეულად გააზრება და მის არსებასთან ზიარება უნდა იყოს, რათა ერშიც და ბერშიც, ვიმეორებთ, საღმა სარწმუნოებამ ანუ სარწმუნოებრივმა კულტურამ, სიყვარულის, მშვიდობისა და სათნოების სულმა დაისადგუროს.

„სახარებისეული ცნობიერების რეციდივები ქრისტიანთა შორის ხშირად იჩენს თავს. კერძოდ, — განყენებული სპირიტუალიზმი, ავტორიტარული მოუთმენლობა, მაგიური მოწესეობა. ეს გასაგებია: 2000 წელი ძალიან ცოტაა იმისათვის, რომ კაცობრიობამ ცრუმორწმუნოება გადალახოს და ღვთის გზაზედ დადგეს. ეს გზა აბსოლუტური და ამოუწურავია...

ცუდია, როცა ტაძარი ცარიელია. უფრო ცუდია, როდესაც ტაძარი სავსეა, მაგრამ სულისაგან დაცლილია“.

დეკანოზი **ალექსანდრე მენი**

ძირითადი ლიტერატურა:

1. ეპისტოლე აღმოსავლეთის კათოლიკე ეკლესიათა პატრიარქებისა მართლმადიდებლური რწმენის შესახებ. – „საღვთისმეტყველო კრებული“, 1988, №3
2. ზ. კიკნაძე, ეკლესია გუშინ, ეკლესია ხვალ, თბ., 2002
3. ზ. კიკნაძე, საუბრები ბიბლიაზე, თბ., 1989
4. ზ. კიკნაძე, შობიდან შობამდე, თბ., 1997
5. ე. ნადირაძე, მსოფლიოს რელიგიები, თბ., 1996
6. ნ. პაპუაშვილი, რელიგიის კარიბჭე, თბ., 1996
7. მ. სონღულაშვილი, ბიბლიური მოთხრობები, თბ., 1999
8. თ. ფანჯიკიძე რელიგიის ისტორიის საგნის არსი და სტრუქტურა (ავტორეფერატი), თბ., 1993
9. À. Ìåíü, Èñòîðèÿ ðåëèãèè, ò. 1 Ì., 1998; ò 2, Ì., 1998
10. Ïðàâîñëàâíàÿ Áîãîñëîâñêàÿ Ýíöèêëîïåäèÿ, ïîä. ðåä. À. Ï. Ëîïóõèíà, ò. 1–6
11. Ï. Ñâåòëîâ, Çíà÷åíèå êðåñòà â äåëå Õðèñòîâî (îïèò èçúÿñíåíèå äîãìàòà èñêóïëåíèÿ), Êèåâ, 1993
12. Í. Ñìåëçåð, Ñîöèîëîãèÿ, Ì., 1998
13. À. È. Îñèïîâ, Îñíîâíîå áîãîñëîâèå, Ì., 1994
14. Òîëêîâàÿ Áèáëèÿ èëè êîììåíòàðèè íà âñå êíèãè ñâ. Ïèñàíèÿ, Ñòîêãîëüì, 1987
15. Õîðîùåãî äåðæèòåñü. Öåðêâè è ðåëèãèîçíûå îáüåäèíåíèÿ â Ðîññèéñêîé äåðæàâå, Ñîâåòñêîì Ñîþçå è íåçàâèñèìèõ ãîñóäàðñòâàõ, âîçíèêøèõ ïîñëå åãî ðàñïàäà, Õàðüêîâ, 1999
16. Ýíöèêëîïåäè÷åñêèé ñëîâàðü, èçäàòåëè Ô. À. Áðîêãàóç è Ì. À. Åôðîí, ò 1–86
17. Bibeltheulugisches Worterbuch, Herausgegeben von I. B. Baur.

ამა თუ იმ კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით
გამოყენებული ლიტერატურა მითითებულია შესაბამის ადგილზე.

Nugzar Papuashvili

WORLD RELIGIONS IN GEORGIA

Summary

Due to its location at the crossroads of West and the East, Georgia has always represented a place where different religions and cultures came in close contact with each other. This statement is confirmed by a number of Greek, Roman and Armenian historians as well as Georgian scriptures of early mid centuries. According to them, this part of the Caucasus has always been a very eclectic religious entity. Most important cultures existing in the region were locally emerged cults of stones, trees, forests or mountains as well as Greek-Roman Eastern-Mesopotamian polytheist religions as well as Judaism and Zoroastrism.

In 20s and 30s of the 4th century AD, Christianity received the status of the national religion in Georgia; however, other denominations did not cease their existence immediately. Moreover, since mid 7th century Islam started to spread through Georgia and the entire Caucasus. A considerable part of the population converted into Islam, though the majority still adhered to the Eastern Orthodox Christianity.

Religious life of Georgia was heavily influenced by events that took place in the Eastern Roman Empire — the Byzantine — and the Western Europe. Historical sources indicate that in the medieval period various denominations such as Monophysitysm, Nestorianism, Monothelytism etc. were active on the Georgian territory. Interestingly, the Roman Catholic Church had a very significant influence on the history of Georgian culture and identity. Its missioners practiced and propagated Catholicism in Georgia since 13th century. In the Early 19th century, Lutheran Germans, who were resettled to Georgia by the Tsarist Russia, were actively engaged in the cultural and economic life of the country.

It can be suggested that the world religions that had existed in different forms in Georgia before, still continue to exist today. For example, about 300,000 of Georgia's citizens are Iezids, with religious roots in Zoroastrism.

Georgian culture itself, an indispensable entity of the world culture, is a result of a Christian, more concretely, the Orthodox Christian belief and tradition. The religion and literal practice has had enormous influence not only on the religious but also on

civic history and contemporary life. While nobody questions the latter statement, it should also be acknowledged the role of non-Christian in the formation of the Georgian culture. Thus, culture of non-Christian ethnic Georgians as well as that of non-Georgians but residents (or citizens) of Georgia has always been part of the broader Georgian culture.

Today, in addition to Orthodoxy, 17 denominations of Christian and non-Christian character are represented in Georgia. According to the available data, the number of followers of these denominations constitutes 823,100 i.e. 18,5% of the entire population.

Following the collapse of the Soviet Union, there has been a widespread and intense activism dedicated to defining identity of the Orthodox Christian Church as well the Georgian nation itself. Slogans like “Orthodoxy is the religion of all Georgians”, “The Orthodox Church and the Georgian nation is the same” became popular. According to the same logic, not following the Orthodoxy meant not being Georgian. In Christian theology, such attitude is described as phyletism — a phenomenon denounced by number of Church congresses and labeled as heresy. However, in contemporary Georgia, “Ecclesiastic nationalism” is clearly a characteristic of number of representatives of the Georgian public as well as religious establishment. Unfortunately, the above slogans have been successfully portrayed as truly Christian, and have brought some serious religious excesses and even violence. With the pathos of Orthodox fundamentalism, pogroms on some Orthodox, Jehovah witnesses, Baptists, Pentecostals have become frequent. Such facts inevitably discredit not only the Orthodox Church but also the state itself.

One could think that the ruling elite of Georgia do not realize the importance of such facts as a political threat to the country. Law enforcement agencies are keep silence, and sometimes even promote acts of violence. Even some MPs label Jehovah’s witnesses, Baptists and similar denominations as forces that pose danger for the nation. Disinformation about their huge, and clearly overblown, numbers is being spread throughout the population. Reality, however, shows the opposite picture: according to the information found (through interviews of the leaders of these denominations) the number of so-called sects in Georgia does not exceed 0.6% of the total population. Thus, anti sect hysteria in Georgia has no tangible ground.

This book intends to review principal issues of theory and practices of different religious organizations active in Georgia. Particular focus falls on Christian denominations. The author attempts to describe internal and external nature of each denomination and focus on key aspects of their importance. Looking at different religious organizations from this perspective will promote and cultivate the reader’s impulses of tolerance and respect towards them.

შინაარსი:

შესავალი 3

„რელიგია“ (3-5), რწმენა (5-6), სული (7), სული და სხეული (7-8),
ღმერთი (8-12), რელიგიის წარმოშობა (12-13),
რელიგიათა კლასიფიკაცია (13-15), რელიგიური ორგანიზაციები (15-17),
საქართველო რელიგიების გზათშესაყარზე (18),
რელიგია დღევანდელ საქართველოში (19).

თავი 1. ქრისტიანობა 20

ზოგადი მიმოხილვა (20-21), პირველწყარო (21-23)

საღვთო წერილი 23-33

საყოველთაო ინტერესი (23), სახელწოდება (23-24),
შემადგენლობა, შინაარსი, ავტორები (24-25),
ძველი აღთქმის არაკანონიკური წიგნები (26),
ახალი აღთქმა (26), როდის შეიქმნა კანონი? (26-28),
ბიბლიოლოგიის საკვანძო საკითხები (28-29),
ხელნაწერები, აღმოჩენები, დასკვნები (30-31),
ბიბლიის ქართული თარგმანი (31), ბიბლიის ენა (32-33),
ბიბლია და სტამბა (33).

საღვთო ისტორია 33-59

ძველი აღთქმა (33-56), ახალი აღთქმა (56-59)

ღვთისმეტყველება და ღვთისმსახურება 59-81

ღვთისმეტყველება (59-75), ღვთისმსახურება (75-81)

მართლმადიდებლობა 81-88

ზოგადად (81-83), სტრუქტურა და კანონიკური წყობა (83-85),
სქიზმატური ეკლესიები (85-88)

საქართველოს ეკლესია 88-96

დენომინაციები ეკლესიათა ერთიანობის ხანაში 96-134

გნოსტიციზმი და მანდეიზმი (98-100), ორიგენიზმი (100-103),
არიანობა (103-106), ნესტორიანობა (107-111),
მონოფიზიტობა და სომხური ეკლესია (112-121),
მონოთელიტობა და მარონიტები (121-128), ხატბრძოლობა (128-134)

ეკლესიათა გაყოფა 134-145

კათოლიკობა და კათოლიკური ეკლესია საქართველოში 145-152

რეფორმაცია და პროტესტანტობა 152-169

ისტორია და ძირითადი მიმართულებები (152-154),
ანგლიკანური ეკლესია (154-156),
ლუთერელები და მათი ეკლესია საქართველოში (156-162),
ბაპტისტები (162-165), ევანგელისტ-ორმოცდაათიანელები (165-167),
„ხსნის არმია“ (167-168), „ახალსამოციქულო ეკლესია“ (168-169)

მარგინალური ეკლესიები 169-176

დუხობორები და მალაკნები (170-172),
„მე-7 დღის ადვენტისტები“ (172-175), „იეჰოვას მოწმეები“ (175-176)

თავი 2. არაქრისტიანული რელიგიები 177

იუდაიზმი 177-181

ისლამი 181-194

ზოროასტრიზმი და იეზიდები 194-197

ვედები, ბრაჰმანიზმი და ინდუიზმი 198-207

ბუდიზმი 205-209

„კრიშნას ცნობიერება“ 209-212

ბაჰაიზმი 212- 214

იოგა 214-216

თავი 3. კონფესიათა ურთიერთობა საქართველოში 217

გამოყენებული ლიტერატურა 225

ინგლისური რეზიუმე 226-227

CONTENTS

INTRODUCTION **3**

Religion (3-6), Faith (5-7), Soul and Body (7-8), God (8-12),
Birth of Religion (12-13), Classification of Various Religions (13-15),
Religious Organizations (15-17), Georgia on Religious Crossroads (18),
Religion in Today's Georgia (19)

CHAPTER 1. CHRISTIANITY **20**

Overall Summary (20 – 21), First Sources (21 – 23)

Divine scripture **23 - 33**

Public Interest (23), Title (23-24), Structure, Content and Authors (24-25),
Non-Canonical Books of the Old Testament (26), New Testament (26),
When Was the Law Formed? (26-28), The Basic Questions of the Biblical
Science (28-29), Scriptures, Discoveries, Conclusions (30-31),
Georgian Translation of the Bible (31), Biblical Language (32-33),
Print and History of Bible (33).

Divine History **33-59**

Old Testament (33-56), New Testament (56-59)

Theology and Divine Service **59-81**

Theology (59-75), Divine Service (75-81)

Orthodoxy **81-88**

General Overview (81-83), Structure and Canonical Order (83-85),
Scismatic Churches (85-88),

Georgian Church **88-96**

Denominations at Age of United Church **96-134**

Gnosticism and Mandeizm (98-100), Origenizm (100-103),
Arianizm (103-106), Nestorianizm (107-111),

Monofizitizm and Armenian Church (112-121),
Monothelitizm and Maronits (121-128), Iconoclasm (128-134)

Separation of Church **134-145**

Catholisism and Catholic Church in Georgia **145-152**

Reformation and Protestantism **152-169**
History and Main Directions (152-154), Anglican Church (154-156),
Lutherans and their Church in Georgia (156-162), Baptists (162-165),
Evangelist-Pentecostal (165-167), „Salvation Army“ (167-168),
„New Testament Church“ (168-169)

Marginal Churches **169-176**
Duxobors da Malakns (170-172), „The 7th Day Adventists“ (173-175),
„Jehovah's Witnesses“ (175-177)

CHAPTER 2. NON-CHRISTIAN RELIGIONS **177**

Judaism **177-181**

Islam **181-194**

Zoroastrism and Yezidism **194-197**

Vedas, Brahmanizm and Hinduism **198-204**

Buddhism **205-209**

Krisnaism **209-212**

Baha **212-214**

Yoga **214-216**

CHAPTER 3. THE RELATIONSHIP AMONG CONFESSIONS IN GEORGIA **217**

Key Literature **225**

English Summary **226-227**

წიგნი გამოცემულია
თავისუფლების ინსტიტუტის
მიერ

თბილისი 380008, გრიბოედოვის 23; ტელ.: 93 66 15; ფაქსი: 93 67 84; ელ-ფოსტა:liberty@liberty.ge